

คีตะนาฏการ : การรักษาโรคในภาคใต้

Ki Ta and Natya: The Treatment Focus in the Southern District

กลิ่น คงเหมือนเพชร

Klin Kongmeunpet

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเรื่อง “คีตะและนาฏการกับการรักษาโรค” มุ่งประเด็นในท้องถิ่นภาคใต้เป็นหลัก ว่าชาวบ้านเหล่านั้นมีความคิดความเชื่ออย่างไร โดยศึกษาข้อมูลจากการเล่นโนราโรงครู โตะครึมหรือลิมนต์ การทรงพระของชาวจีน การเล่นมะตือรีและดารีเตี้ยของไทยมุสลิมภาคใต้ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า การใช้คีตะและนาฏการคือใช้ศิลปะดนตรีขับร้องและการแสดงบำบัดรักษาการเจ็บป่วยที่ชาวบ้านหาสาเหตุมิได้หรือบางครั้งแม้แต่แพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถวินิจฉัยได้ก็มี พวกเขาจึงเชื่อกันว่าเป็นการกระทำจากมิติเหนือโลก จึงเกิดการอ้อนวอนขอร้องจากสิ่งเหล่านั้น โดยผ่านสื่อต่างๆ ให้ช่วยบำบัดรักษาเพื่อให้กลับมาใช้ชีวิตปกติได้

มนุษย์โบราณสมัยยังเป็นชนเผ่าเร่ร่อนก็ใช้วิธีเช่นนี้มาช้านาน โดยผ่านผู้นำหรือหมอผีประจำเผ่าดำเนินการเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ การหยั่งรู้ของมนุษย์ครั้งแรกจะเป็นอย่างไรไม่ทราบได้ แต่วิธีการนั้นสอดคล้องกับภาวะของธรรมชาติบำบัด สอดคล้องกับความเชื่อว่าตัวตนของมนุษย์ที่แท้จริงประกอบกาย จิตใจ วิญญาณและประสาทสัมผัส และเมื่อใดที่ภาวะการทำงานของส่วนประกอบดังกล่าวไม่สอดคล้องกัน ย่อมมีผลกระทบต่อความสมดุลของชีวิตทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ และมีความเชื่อว่างค์ประกอบที่เป็นจิตวิญญาณนั้นสำคัญที่สุด ที่จะทำหน้าที่เชื่อมโยง ตอบสนอง ขับเคลื่อนพลังให้มีชีวิตอยู่ได้

พิธีกรรมของชาวบ้าน จึงมุ่งประเด็นบำบัดรักษาโรคทางจิตวิญญาณเป็นหลัก และจะต้องอาศัยศิลปะของภูมิปัญญาในการบำบัดรักษา คีตะและนาฏะเป็นศิลปะที่ใช้ดนตรี ร่ายรำขับร้อง อาศัยสื่อเสียงสวดมนต์ คาถา อ้อนวอน เชื้อเชิญผ่านท่วงทำนองบทกวี

ออกมาเป็น “สื่อเสียง” การแก้ไขโรคในเชิงทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นลักษณะ “ความนึกคิด” เป็นพลังงานหรือเป็น “นามธรรม” จึงต้องแก้กับนามธรรมคือ สื่อเสียงดังกล่าว เมื่อจิตนึกคิดที่ดีมวลพลังงานในสมองจะถูกแปรรูปไปในเชิงสภาวะ อาการหายหรือไม่หายจึงอยู่ที่จิตปรุงแต่งนั่นเอง

ในเมื่อ “ศิลปะ” คือความพอดี สมดุลลงตัว คีตศิลป์และนาฏศิลป์ที่ชาวบ้านนำมาใช้คือการประกอบโรคศิลป์ ที่ค้นพบระหว่างความสมดุลพอดีของธรรมชาติภายนอกกับธรรมชาติภายในเขาจึงหายป่วยโดยไม่ต้องใช้ยา

คำสำคัญ : คีตะนาฏการ การรักษาโรค

Abstract

This study. “Ki Ta and Natya: The Treatment Focus in the Southern District”. Those people have the idea how to beliefs. By learn from playing with Nora Rongkru, Toh Kruam or Limon. The communion with the spirit. In Chiniss ritual, playing Meteri and Daridian Thailand’s Muslim South Meridian ect.

The study found that the using of Ki Ta and actress. The singing and the music therapy does not cause of illness that sometimes even modern medicine can not diagnose it. They believed that the action is above dimensions. So, the request from them through various media. Treatment to help them return to normal life.

Ancient humans were nomadic tribes to also use this method for a long time. Through tribal leader or medicine man on the crisis. Human intuition is not the first, uncertainly. However, the method is consistent with the natural environment. Consistent with the belief that the true identity of the human mind, body, soul and senses. And when the condition of the components of such inconsistencies. It has affected the balance of life that cause disease. And it

believed that the most important element is the soul. To meet powered landing to live.

Rituals of the locals. The therapeutic focus is primarily spiritual. And requires knowledge of the art treatment. Ki Ta use of music as an art more dance chorus. Live audio through melodies chanted, poetry that spell out the plea is "audio" in the spirit of the disease, which is characterized by "thought" into energy or "conceptual" abstraction is the need to solve. When thinking of the great mass of energy in the brain to be processed in terms of health. So it lost or not .It is the mind that manipulates it.

In "art" is a perfectly balanced composers and folk dance that is used by the medicine. That found between the natural balance of nature within his recovered without treatment.

Key word: Ki Ta and actress (Music and Drama)

ความนำ

บนเส้นทางของชีวิตระหว่างการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป มีเรื่องราวหรือปรากฏการณ์เกิดขึ้นมากมาย ทุกข์-สุขปะปนกันไปตามลักษณะแห่งโลก “ทวิภาวะ” ความรู้สึกของสามัญชนบางครั้งก็สุขจนแทบสลัก บางคราวโศกจนเรียกว่าสุดจะทนให้มีชีวิตอยู่ได้เป็นภาวะอันวิฤต จากภาวะอย่างหลังนี้ทำให้มนุษย์ต้องดิ้นรนหาทางปรับความสมดุลระหว่างกายและจิตไปสู่ “สุขภาวะ” ที่ปรารถนา

โรคภัยไข้เจ็บทั้งหลายเป็นปัจจัยหนึ่งในภาวะวิฤตดังกล่าว แพทย์แผนโบราณท่านกล่าวว่า ตามปกติร่างกายจะมีธาตุควบคุมอยู่ 3 ประการ (ตรีธาตุ) ได้แก่ วาตะ เรียกตามสามัญว่า ลม ปิตตะธาตุที่เกี่ยวกับระบบการย่อย ให้ความอบอุ่นเรียกตามสามัญว่า ไฟ และ ศลษณะ (เสลด เสมหะ) ธาตุที่ทำให้ร่างกายชุ่มเย็น เรียกตามสามัญว่า น้ำ ถ้าตรีธาตุนี้

เกิดบกพร่องอย่างไร ทำให้ร่างกาย (ในฐานะแห่งธาตุดิน) เจ็บป่วยได้ ถ้ากำเริบพร้อมกัน เรียกว่า **ตรีโทษ** หมายถึง อากาศหนัก

ในเชิงอายุรเวทกล่าวว่า “ตรีโทษนั้น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้นของมนุษย์ ที่ช่วยให้เกิดโครงสร้างทางกายภาพของร่างกายทุกส่วน และยิ่งช่วยให้อวัยวะต่างๆ ทำงานได้อย่างปกติ โดยทั่วไปแล้ว เมื่อมนุษย์มีสุขภาพอนามัยที่ดีแล้วก็หมายความว่า ตรีโทษของมนุษย์ผู้นั้นดำรงอยู่ในภาวะที่สมดุล หรือคงอยู่ในภาวะที่เป็นดุลยภาพทำให้มนุษย์มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีผิวพรรณดี มีการทำงานของอวัยวะต่างๆ สมบูรณ์และมีชีวิตที่ยืนยาว แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากตรีโทษอยู่ในภาวะที่ขาดดุลยภาพแล้วก็จะทำให้มนุษย์เกิดเจ็บป่วย มีสุขภาพที่ไม่แข็งแรงและตายลงในที่สุด” (ชอทิพวรรณ พันธุ์แก้ว มปป : 50)

จากคำว่า “**ตรีโทษ**” เมื่อธาตุประชุมพร้อมกันแปรปรวนอย่างนี้ ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “**ไขสันนิบาต**” โบราณท่านแยกย่อยออกไปอีกหลายชนิด จากอาการหนักของตรีโทษนี้ได้เพี้ยนไปเป็นคำ “**ตรีทุต**” ดังที่ใช้นั้น

ความแปรปรวนของมนุษย์ที่เรียกว่าอาการป่วยไข้นั้น มิได้เกิดกับอาการทางกายอย่างเดียว เพราะมนุษย์เราประกอบขึ้นด้วยกายและจิต (รูป - นาม) บางคนแม้จะดูว่าเขา น่าจะสุขสบาย เพราะอาการทางกายไม่ปรากฏให้เห็นรุนแรง แต่อาการเจ็บป่วยทางจิตปรากฏก็มี เมื่อรุนแรงขึ้นก็มีผลให้ทั้งกายและจิตเกิดวิกฤตไปด้วยกัน วิกฤตการทางจิตบางครั้งก็ค้นหาสมุฏฐานได้ยาก ชาวบ้านว่าเป็น “**โรคหลบใน**” บางคนป่วยนอนแบบอยู่เป็นเดือนเป็นปี ไปโรงพยาบาลหมอบอกว่าไม่เป็นอะไร แต่ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุ หมอสมัยใหม่อาจเรียนมาเฉพาะทางเน้นรักษาในเชิงกายภาพจึงหาเหตุไม่พบก็เป็นได้ ความจริงมันเป็นวิกฤตทางจิตกลายเป็นโรคลึกลับ อย่าง**โรคถูกครุหมอ** ตายายอย่าง¹ ถูกผี **สิ่งศักดิ์สิทธิ์**กระทำ เป็นต้น เป็นโรคที่หมอหลงไม่ยอมรับว่ามันจะเป็นจริง ชาวบ้านจึงต้องหาทางช่วยตัวเองแก้ไขแบบชาวบ้านคือ “**บหนานศาลกล่าวและการแก้บน**” ย้อนกลับไปหาเหตุให้ผู้ป่วยทบทวนเหตุการณ์ หรือหมออาจใช้วิชาเฉพาะทางของตนบอกสาเหตุและการแก้ไขต่อไป

¹ ตายายอย่าง : มีตายายทำโทษทำให้นอนเจ็บป่วยอยู่เป็นเวลานาน

หมอพื้นบ้านบอกว่า การบนบานศาลกล่าว เป็นสาเหตุมาสู่การเจ็บป่วยได้ เพราะ การบนบานคือ การทำพันธะสัญญาต่อมิตีอำนาจเหนือตน เมื่อได้รับความสำเร็จแล้ว ไม่แก้บนก็ดี หรือลืมไปก็ดีสิ่งจะอันนั้นมันยังตกผลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกเป็นความเครียดที่อัด อั้นอยู่ภายในจึงปรากฏการณ์ขึ้นได้ บางท่านเรียกโรคเหล่านี้ว่า “เป็นความเจ็บป่วยทาง วัฒนธรรม” ก็ต้องแก้โดยใช้วัฒนธรรม คือ แก้บน เมื่อความเครียดถูกปลดปล่อย จิตใจ ก็สบายขึ้นอาการทางกายก็พลอยหายไป

การรักษาโรคลี้ลับของชาวบ้านมีหลายรูปแบบแล้วแต่ชนิดของโรคและแตกต่างกันไป ตามวัฒนธรรม แต่ที่เหมือนกันคือต้องมี “พิธีกรรม” ทั้งนี้เนื่องจากว่า ความเชื่อนี้ เกี่ยวข้องกับ “มิตีเหนือโลก” คือ เทพเจ้า พระเจ้า ผีสงฆ์ เทวดา จิตวิญญาณอื่นใด จึง จำเป็นต้องใช้ “สื่อ” ผ่านพิธีกรรมโดยมี พระ หมอ ร่างทรงหรืออื่นๆ เป็นตัวกลางเชื่อมโยง

กิ่งแก้ว อัดถาวร ได้อรรถาธิบายเรื่องชีวิตกับพิธีกรรมไว้ว่า “สำหรับชีวิตที่อยู่ใน โลกนี้ พิธีกรรมกับเทพปกรณัม จึงทำหน้าที่เป็น “เครื่องมือ” ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ และการปฏิบัติที่คล่องตัวขึ้น และเป็นตัวเชื่อมโยงกายภาพ รวมทั้ง สำนักงานการรับรู้ให้เข้ากับ “จิต” ซึ่งเป็นองค์ภาวะที่เนื่องด้วยกายแต่ก็มีใช้กายนี้ และในสภาวะที่จิตเป็นใหญ่ จิตเป็นเอกภาพ จิตย่อมสามารถเชื่อมโยงหรือสัมผัสได้ กับเบื้องบน และนี่คือประเด็นสูงสุดของเป้าหมายของพิธีกรรม...” (กิ่งแก้ว อัดถาวร. 2552 : 3)

สันต์ หัตถิรัตน์ เขียนบทความเรื่องความเชื่อกับการรักษาโรคพื้นบ้าน ตอนหนึ่ง กล่าวถึงอำนาจพลังจิตในการรักษาโรคว่า

“อำนาจจิตหรือพลังจิตของคนนี้ เมื่อถูกปลุกกระดมหรือปลุกปั้นให้เกิดอำนาจ มันก็สามารถจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ โดยที่ตัวเองถ้าอยู่ในสภาพปกติก็อาจไม่ทำแบบ นั้น เมื่อจิตสามารถมีอำนาจในการทำลายมากเพียงใด จิตก็จะมียอำนาจมี ความสามารถในการสร้างสรรค์มากเท่านั้น ถ้าจิตนี้มีอิทธิพลในการทำให้เกิดโรคภัย ไข้เจ็บได้เพียงใด จิตนั้นก็มียอำนาจที่จะทำให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้เพียงนั้น...”

(สันต์ หัตถิรัตน์. 2530 : 3)

การรักษาโรคไม่ว่าทางกายหรือทางจิตใจ โดยอาศัยความเชื่อในตำราทางอายุรเวท เรียกว่า “ไทวาวยาปาศรีย” ในหนังสืออายุรเวทศึกษาของท่านขุนนิเทศสุขกิจ กล่าวว่า “เพื่อให้เกิดมีศักดาแก่จิตและร่างกายต่อสู้โรค ทำให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บนั้น ต้องอาศัยความรอบรู้ อาศัยอำนาจจิตของผู้กระทำและที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือต้องอาศัยคนเจ็บไข้เชื่อถือ การรักษาทางความเชื่อถือหรือถูกใจคน หรือที่เรียกว่าจิตเส้น ถูกนั้น ก็คล้าย ๆ กับ แบบการรักษาของพวกวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่า **Psychic treatment** ตามแบบจิตวิทยา (**Psychology**) การรักษาทางจิตหรือการทำใจตามหลักของจิตวิทยานั้น คนโบราณมีความสามารถและศักดิ์สิทธิ์กว่าพวกวิทยาศาสตร์มากมาย” (ขุนนิเทศสุขกิจ 2496 : 315)

พิธีกรรมการรักษาโรคในภาคใต้

ในภาคใต้มีพิธีกรรมและการเล่นของชาวบ้านหลายอย่างที่เชื่อมโยงไปถึงการบำบัดรักษาโรคอยู่ด้วย แต่ในที่นี้จะพูดถึงเฉพาะพิธีกรรมที่อาศัย “คีตะและนาฏะ” คือการเล่นหรือพิธีกรรมที่อาศัย “ดนตรีและการรำร่ายรำ” เท่านั้น

การใช้ดนตรีและการรำร่ายรำดังกล่าว จะใช้กับความเจ็บป่วยที่เชื่อว่า สาเหตุมาจากมิตินเหนือโลกหรือสิ่งลี้ลับกระทำเอา ลักษณะการเกิดจะพบได้ 3 ประการ

1. เกิดเพราะผู้ป่วยเองไปกระทำพันธะผูกพันกับอำนาจเหล่านั้น โดยไปบนบานศาลกล่าวขอความช่วยเหลือ เมื่อประสบผลแล้วมิได้ไปแก้ไขสัญญา ภายหลังเกิดเจ็บป่วยและสำนึกได้และขอให้หายจากโรคดังกล่าวแล้วจะทำพิธีกรรมให้ตามสัญญา แบบนี้ชาวบ้านว่า “ถูกเหมมรุษบน”² ถ้าหายแล้วจะรับหนึ่งตะลุง มโนหร่า ลิเกหรืออื่นใดมาแก้บน เรียกว่า “แก้เหมมรุษ / ตัดเหมมรุษ” ให้พันธะสัญญานั้นขาดลง

2. เกิดเจ็บป่วยขึ้นเองโดยไม่ทราบสาเหตุ โดยหมอมพื้นบ้านดูอาการแล้วบอกว่าเป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับความลี้ลับ เช่น ถูกวิญญาณร้ายเข้าสิงสู ถูกคุณไสย ถูกครุหมอตายายทำโทษ อาจเนื่องด้วยไปทำผิดกฎ จาริต ประเพณีต่างๆ ในเชิงชาติ “คารวธรรม”

² เหมมรุษ/เหมมย/เหลย : มาจากคำว่า จำเลย คือ คำสาบานศาลกล่าวหรือพันธะสัญญาต่อมิตินเหนือโลก

โรคแบบนี้บางทีกระทบเจ็บป่วยไปถึงบุตรหลาน บริวารด้วยก็ได้ ผู้ที่นับถือ ผี คุรุหมอบ ตายายในสายศิลป์พื้นบ้านอาจเคยเจอโรคแบบนี้บางครั้งเรียกกันว่า “ตายายย่าง” ดังกล่าวมาแล้ว

3. เกิดความเจ็บป่วยทั่วไปของชาวบ้าน แต่อาศัยชุมชนประกอบพิธีกรรมจึงเข้าไปร่วมด้วย ให้คุรุหมอบร่างทรงช่วยขจัดปัดเป่า ขอยามารักษา เป็นต้น

พิธีกรรมในภาคใต้ที่อาศัยดนตรีและการรำร่า มาใช้บทบาทหนึ่งในการรักษาโรค จะขอยกตัวอย่าง ดังนี้

1) **โนราโรงครุ** ตามปกติการเล่นโนราโรงครุมีหลายเป้าหมาย เช่น **ไหว้ครุประจำปี** เป็นการแสดงความกตัญญูตเวที อาจจัดปีละครั้งหรือก็ปีต่อครั้งก็แล้วแต่สัญญา (กรณีถ้าทำเพิกเฉย อาจถูกครูลงโทษให้เจ็บป่วยได้) จัดในพิธีแก้บนหรือแก้เหมรยุ อาจเป็นของคณะโนราเองหรือมีเจ้าภาพรับไปทำพิธี จัดในพิธีครอบเทริด (ผูกผ้าใหญ่, แต่งพอก) คือการครอบครุในการรับศิษย์ใหม่ นอกจากนี้อาจจัดในพิธีอื่นๆ ที่มีผู้ต้องการ เช่น ตัดจุก ตัดผมผีผูก เขยียบเสน เป็นต้น

วิธีการแก้บนสำหรับผู้ป่วยขึ้นอยู่กับพันธะสัญญา ถ้าบนไว้ว่าเมื่อหายป่วยแล้วจะรำโนราถวาย ก็จะต้องแต่งตัวรำถวายพอเป็นพิธีมีฉนั้น **“เหมรยุจะไม่ขาด”** อาจตกเป็นจำเลยต่อไป แต่ถ้ารำโนรามาเล่นในขณะที่ยังป่วยอยู่ โนราใหญ่ในฐานะหมอบ คุรุหมอบ จะทำพิธีขจัดปัดเป่าบอกวิธแก้ไขในการรักษา ในโอกาสนี้ชาวบ้านที่เจ็บป่วยด้วยโรคทั่วไปที่นับถือเรื่องผีคุรุหมอบตายาย อาจมาขอยาหรือขอคำแนะนำจากร่างทรงนี้ได้เช่นเดียวกัน

พิธีกรรมสืบเนื่องบางอย่างที่น่าสนใจในพิธีเล่นโนราโรงครุ คือ **“พิธีเขยียบเสน”** แม้ว่าจะไม่เป็นการเจ็บป่วย แต่ถือว่าเป็นการรักษาเหมือนเชิงรักษาโรค **“เสน”** เป็นเนื้องอกบนผิวหนังแบบหนึ่งมี 2 ชนิด ถ้าเป็นแผ่นปื้นสีแดงเรียกว่า **เสนแดง** หรือ **เสนทอง** ถ้าเป็นแผ่นสีดำเรียกว่า **เสนดำ** มันจะขยายตัวโตขึ้นตามอายุ ถ้าเป็นภายนอกर्मผ้าจะดูน่าเกลียด สมัยก่อนไม่มีหมอบศัลยกรรม จึงต้องอาศัยพิธีกรรมให้คุรุหมอบเขยียบแล้วมันก็หายได้ด้วย ชาวบ้านเชื่อกันว่าเสนนี้เกิดขึ้นเพราะ **“ผีแข่งหรือผีนางโอกระแข่ง”**³

³ ผีแข่ง/นางโอกระแข่ง : แข่งเป็นวลีสุกดลุมหลังคาโรงศิลป์พื้นบ้านเชื่อว่าผีประจำอยู่

ผีบรรพบุรุษในราชชนิดหนึ่ง จึงต้องให้ครุหมอนโรราทำพิธีกรรมให้ **ผมผีผูก (ผมผีข่อ)** ที่เกิดผูกเป็นกระจุกบนศีรษะบางคน ถ้าจะตัดออกก็จะต้องผ่านพิธีกรรมเหมือนกัน เพราะเชื่อกันว่าถ้าตัดออกเองมันจะงอกใหม่เป็นกระจุกเหมือนเดิม ขั้นตอนในการทำพิธีกรรมเหยียบเสนาจะต้องจัดเครื่องประกอบพิธีกรรม อาจประกอบด้วยขันน้ำ หมากพลู รูปเทียน ดอกไม้ มีด หินลับ เครื่องเงิน-ทอง เงินเหรียญ รวงข้าว หญ้าคา หญ้าเข็ดมอน เงินราด เป็นต้น

เริ่มพิธีโดยโนราใหญ่หรือโนราในร่างทรงร้ายรำ โดยทั่วไปจะรำท่าเขียนพราย (ท่าอย่างสามชুম) ถือพระขรรค์หรือกริช เอาหัวแม่เท้าไปแตะบริเวณที่เป็นเสนา เอาพระขรรค์กริช มีด หินลับ ไปแตะพร้อมกำกับคาถาเป็นเสร็จพิธี

การตัดผมผีข่อพิธีกรรมก็คล้ายคลึงกัน ผู้ทำพิธีจะใช้กรรไกร มีดหมอตัดกระจุกผมดังกล่าวออก 3 หยิบ (ผมนี้ถือเป็นวัตถุมงคลหรือ “ของค้ำคุณ” ที่เจ้าของเป็นผู้เก็บไว้)

2) **โต๊ะคริม** โต๊ะคริมนิยมเล่นกันทางภาคใต้ตอนล่าง บางแห่งเรียกว่า “**ลิมนต์**” หรือ “**นายมนต์**” เป้าหมายคือการรักษาโรคที่เชื่อกันว่าเกิดจากครุหมอนตายายทำโทษ หรือโรคจากจิตวิญญาณร้ายอื่นๆ เข้าสิงทำให้เจ็บป่วยไม่ทราบสาเหตุ ต้องทำพิธีโดยเชิญครุหมอนอาจารย์มาบูชาบวงสรวงขอโทษ หรือขอให้ช่วยรักษาหรือปัดเป่าขับไล่วิญญาณร้ายอื่นๆ บางครั้งจึงเรียกพิธีกรรมนี้ว่า “**เล่นตายายผีเรียก**”

พิธีกรรมจะคล้ายกับการเชิญครุโนรา จะใช้สถานที่บนเรือนหรือจะปลุกโรงเป็นพิเศษก็ได้ โต๊ะคริมจะใช้ผู้เล่นไม่มากประมาณ 5 – 7 คน ทำหน้าที่เป็นนายมนต์ 1 คน คนทรง 1 คน พี่เลี้ยง 1 คน นอกนั้นบรรเลงดนตรี ใช้เฉพาะทับเท่านั้นจำนวน 5 ใบ ซึ่งมีชื่อดังนี้ **นครผูก นครสวรรค์ หน้าตาดก นกเขาขัน⁴ และการร้องฆ้องชัย** การเล่นโต๊ะคริมนี้เพื่อการรักษาโรคโดยตรง จะไม่เล่นในเชิงบันเทิงเหมือนโนรา ทั้งนี้คงสืบเนื่องมาจากตัวตำนานเดิมนั่นเอง เรื่องย่อๆ มีว่า

“**ท้าววิไชย**สาหนเมืองपालิโยมีบุตร 1 คนชื่อ **สีทอง** เป็นนายความม้า และมีท้าวโกสิระวิชัยอนุชาท้าววิไชยสาหน มีธิดา 7 คน คนสุดท้องชื่อ **สีพุดทอง** แต่นางเป็นคนเกลียดผู้ชายไม่ยอมเจรจากับใครจนท้าววิไชยสาหนมีความกังวลโทมนัสมาก

⁴ หน้าตาดก-นกเขาขัน : หมายถึงทุกซ์ – สุขกำกับโลก กลายเป็นทับสำคัญ 2 ใบ ของศิลปินในสมัยต่อมา

กล่าวถึงพระอิศวรหารายณ์เจ้า วันหนึ่งพระองค์ทำเศษแก้วเข้าพระเนตร ไม่มีใครสามารถเอาออกได้ พระองค์จึงเอาพระหัตถ์ลูบขี้โคลนมาชุบเป็นบุรุษหนึ่ง นามว่า “เจ้าเทระเวตา” ได้บอกให้พระอิศวรหารายณ์เจ้าเนรมิตพิศุติพิเศษพัดให้เศษแก้วหลุดจากพระเนตรได้ พระอิศวรหารายณ์เจ้าจึงนิมิตวิมานให้เป็นที่อยู่

อยู่มาพระอิศวรหารายณ์เจ้าทราบว่ นางสีพุดทองเกลียดบุรุษเพศจึงหยิบเอาเจ้า เทระเวตา มาคลึงให้เล็กเท่าเมล็ดพืช แล้วตีตกลงไปตกบนต้นไทรที่นางสีพุดทองมาพักผ่อนประจำ เทวดาได้เข้าสิงนางให้คลุ้มคลั่งเป็นบ้าใครรักษาไม่หาย

กล่าวถึงหลวงสีทองนายความผู้ชอบร้องรำขับขาน เทียวพามาพิการตัวหนึ่งเร่ร้องลำนำไปตามที่ต่าง ๆ จนล่วงเข้ามายังบริเวณที่นางสีพุดทองพักอยู่ นางได้ยินเสียงขับร้องก็เกิดความยินดีร้องโต้ตอบไป เรื่องทราบไปถึงท้าวโกสีระวิชัย จึงให้พาตัวเข้าเมืองรู้ว่าเป็นหลานและอนุญาตให้รักษาอาการนางสีพุดทอง

หลวงสีทองรู้ว่าตนก็มีได้มีความรู้อะไร จึงขออนุญาตเวลา 3 วันเดินทางเข้าป่าอธิษฐานให้เทวดาช่วย เทวดาจึงเดือดร้อนตามเคยลงมานิมิตลูกโพทอง 5 ลูกให้กลายเป็น “ทับ 5 ใบ” พร้อมเขียนชื่อกำกับไว้ หลวงสีทองได้พบข้อความดังกล่าว จึงนำทับมาบรรเลงประกอบพิธีรักษานางสีพุดทองจนหายป่วย” (วิจิตร ศรีสุวิธานนท์. 2537 : 89)

พิธีกรรมรักษาโรคของโต๊ะคริมจึงใช้ทับเป็นดนตรีบรรเลงร้องเชิญวิญญาณครุหมอตายายมาประทับทรง ขับร้องรำรำด้วยกันและประกาศขอให้ยกโทษถ้าหากผู้ป่วยได้กระทำล่วงเกิน ให้หายจากการเจ็บป่วย ถ้าหากมีผีร้ายอื่นกระทำก็ขอให้จับตบเป่าให้หายไป

3) มะตือรี เป็นการเล่นเพื่อรักษาโรคทำนองเดียวกับโต๊ะคริมหรือนายมนต์ที่เล่ามาแล้ว แต่นิยมกันในกลุ่มไทยมุสลิมแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้สมัยโบราณ บ้างเรียกว่า “ตือรี / ตือมี / บัตตารี” ศัพท์เดิมของคำนี้แปลว่าการทรงเจ้าเข้าผี เป็นต้นก่อนที่จะเล่าว่าเขารักษาโรคกันอย่างไร อยากรจะขอเล่าประวัติความเป็นมาสักเล็กน้อย

วิจิตร ศรีสุวิธานนท์ เคยศึกษาเรื่องมะตือรีเล่าว่า

“รายามุดอ ครองเมืองปามาอโยง อยากเล่นว่าวบรือมะซึ่งเป็นว่าวศักดิ์สิทธิ์ ประจำเมือง แต่ประโหมสุหรืพระราชมารดาไม่อนุญาต รายามุดอจึงลัมป้วยลง ไม่มีใครรักษาให้หายได้ หมอบอกว่าจะต้องรักษาโดยมะตือรีเท่านั้น หายแล้วให้จัดพิธีขอขมาว่าวและให้มีการเล่นเฉลิมฉลอง” (วิจิตร ศรีสุวิธานนท์. 2537 : 88)

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ เล่าอีกตำนานหนึ่งว่า

“มีพี่น้อง 2 คนคือ อาริปตีแม และ ปะตือรีบอซอ อยู่มาอาริปตีแมลัมป้วยรักษาเท่าไรไม่หาย ผู้ป่วยฝันว่าได้พบโต๊ะชาเฮตผู้ศักดิ์สิทธิ์บอกว่าโรคนี้รักษาด้วยยาไม่หาย นอกจากไปหาโต๊ะหญิงทำนาย ภายหลังอาริปตีแมทราบว่าคุณวิญญานตายายทำโทษแล้วทำพิธีแก้โดยมะตือรี” (ประพนธ์ เรื่องณรงค์. 2537 : 93)

พิธีกรรมมะตือรีประกอบด้วยโต๊ะมิโนะ (หมอ) ทำหน้าที่ขับร้องลำนำสรรเสริญ เชื้อเชิญตายาย โต๊ะมะตือรี (คนทรง) มีหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนั้น เป็นนักดนตรีร่ำมะนา ซอ ข้อง และโหม่ง บางแห่งมีขันทองเหลืองเพื่อใช้ตีประกอบจังหวะอีกหนึ่งใบ เมื่อเตรียมเครื่องเช่นเรียบร้อยแล้วจะเริ่มพิธีดังนี้

“หมอจะเผากำยานพร้อมบริการรถเวทมนต์คาถา เชื้อเชิญวิญญานมาประทับทรง ซอเริ่มบรรเลงและตามด้วยดนตรีชนิดอื่น ๆ คนทรงนั้นบางแห่งจะใช้ตัวผู้ป่วยเอง หากใช้คนอื่นเกรงจะไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือเกรงวิญญานร้ายอื่นอาละวาดเอาภัยกับหมอภายหลังแต่บางแห่งก็ใช้คนทรงอื่นแทนคนไข้ เมื่อวิญญานมาประทับทรงแล้วก็จะมีการซักถามสาเหตุของการเจ็บป่วย บางแห่งคนทรงจะใช้วิธีเสี่ยงทายจากข้าวตอกหรือดูเปลวเทียน แล้วจะบอกว่าป่วยด้วยสาเหตุใด จะเป็นผีตายายทำโทษ ผีร้ายอื่น ๆ หรืออบานศาลกล่าวอะไรไว้แล้วไม่แก้ แต่ถ้าเชิญวิญญานมาประทับตัวคนไข้เอง หมอก็จะถามว่าวิญญานนั้นเป็นใคร เหตุใดมากระทำลูกหลานให้เจ็บไข้จะให้แก้ไขอย่างไร หมอจะรับปากว่าจะจัดให้ตามประสงค์” (วิจิตร ศรีสุวิธานนท์. 2537 : 91)

ผีตายายอันเป็นครุหมอในการเชื้อเชิญมาสู่ร่างทรงของพวกเขาเล่นโต๊ะคริมนั้นมีจำนวนมาก ทั้งฝ่ายคนและเป็นสัตว์ก็มี เช่น งู เสือ เป็นต้น แต่ถ้าในการรักษาโรค

อาจเจาะจงเชษฐีศิตายายที่เคยเป็นหมอบโดยตรง เช่น โຕะหมอบดำ ของบางคณะ ให้มาบอกกล่าวรักษาก็มี (พิชัย แก้วขาว. 2555 : สัมภาษณ์)

ในบางท้องถิ่นที่ใช้คนทรงแทนผู้ป่วย หลังจากทราบสาเหตุการเจ็บป่วยแล้ว ร่างทรงจะรักษาคอนไซ้โดยวิธีใช้ปากดูดร่างกายคนไข้ 5 แห่งด้วยกันคือ ปลายเท้า ลำตัวคอ หน้าหรือศีรษะ และดูดซ้ำในท่อน้ำที่หนึ่งอีกครั้ง เมื่อสื่อกับวิญญาณนั้นเป็นที่เข้าใจแล้ว ก็เชษฐีวิญญาณออกจากร่างทรงเป็นเสร็จพิธี “ถ้ามีสัญญาอะไรเพิ่มเติมก็จะกระทำต่อจากนั้น เช่น จิตวิญญาณนั้นบอกให้จัดเครื่องเช่นสรวงหรืออยากชมการแสดงมะโย่งวายัง สีละหรืออื่นๆ ก็จัดเมื่อคนไข้หายดีแล้ว เป็นต้น

4) การทรงพระของชาวจีน พิธีที่ควบคู่ไปกับการกินเจของชาวจีน คือ การทรงพระ ซึ่งเป็นความเชื่อ ผสมผสานด้วยเรื่องบรรพบุรุษ – พุทธ – ผี – เทวดา เข้าด้วยกันเทพเจ้าประจำพิธีนี้ได้แก่ ยก่องฮ่องเต้ (พระอิศวร) และกิวอ่องโตเต้ผู้เป็นใหญ่ทั้ง 9 (นพราชา) หรือดาวนพเคราะห์นั่นเอง นอกจากนี้ก็มีเทพเจ้าอื่นๆ รวมทั้งเทพเจ้าประจำถิ่นนั้นๆ ด้วย

“พิธีนี้นอกจากจะถือศีลกินเจรักษากาย วาจาใจให้บริสุทธิ์แล้ว ยังมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้ามาเกี่ยวข้องด้วย การกระทำทุกอย่างในพิธีจะต้องเป็นการกระทำของวิญญาณเทพเจ้าโดยผ่านร่างทรงหรือม้าทรงทั้งสิ้น การที่เราเห็นร่างทรงทรมานตัวเอง โดยการใช้อาวุธฟันแทงตามร่างกายร่างทรงจะไม่ได้รับอันตรายอย่างใด เพราะเทพเจ้าเป็นผู้รับเคราะห์แทนร่างทรงนั้นแล้ว” (อาภรณ์ อุกฤษณ์. 2531 : 84)

กิจกรรมหนึ่งในพิธีทรงพระนี้คือการรักษาโรค ซึ่งบรรดาลูกหลานและผู้ที่มีความเชื่อไปขอให้เจ้าชวยบัตเป่าและบอกยาให้ไปรักษาโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ด้วย

5) การเข้าทรงลงครุทางฝั่งทะเลตะวันตก การเข้าทรงลงครุรักษาโรคพบทางฝั่งทะเลตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน จังหวัดพังงา มีการประกอบพิธีกรรมคล้ายโนราลงครุแต่ใช้ผู้แสดงน้อยคน มีเฉพาะหมอบ (ร่างทรงผู้ประกอบพิธีกรรม) กับผู้บรรเลงดนตรีทับ 2 ใบเท่านั้น

เริ่มจากหมอผู้ทำพิธีร้องเชิญวิญญาณ ทางฝั่งนี้เรียกว่า “ผีพ้อตา/นายหมรูน”⁵ ให้มาเข้าทรงแล้วซักถามว่าผู้ป่วยเป็นโรคอะไร จะแก้ไขกันอย่างไร แต่การเข้าทรงดังกล่าวไม่มีกรร่ายรำเหมือนโนราลวงครุ เป็นพิธีนาสนใจอีกพิธีหนึ่งแต่ปัจจุบันคงหายากแล้ว แต่ที่พังงายังมีวิธีรักษาโรคอีกแบบหนึ่งเรียกว่า “พญายม” เป็นการใช้ร่างทรง แต่เห็นว่าไม่เข้ากับการใช้ศิลปะดนตรีและนาฏการ จึงไม่ขอเล่า ณ ที่นี้

6) **ดารีเตียน** ถ้าแปลตามตัวหมายถึง **รำเตียน** แต่เป็นการพัฒนามาจากพิธีกรรมการรักษาโรควิธีหนึ่งโดยใช้เตียนเป็นอุปกรณ์ประกอบการรักษาโรควิธีนี้ไม่มีดนตรีประกอบ แต่ใช้ลีลารำรำประกอบ ซึ่งจะประกอบด้วยผู้ป่วย หมอผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้รำเตียน 6 คน ในพิธีจะอ่านคาถาเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ร่ายรำและใช้เตียนแตะตัวคนไข้เป็นทำนองไล่ผีร้ายหรือจิตวิญญาณอันไม่ปรารถนาให้ออกไป

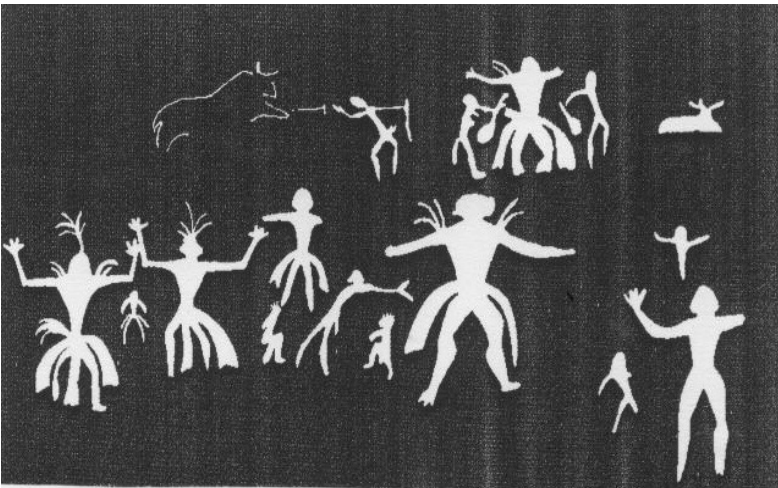
7) **การเล่นรำมะนาแก่นของชาวเล** ชาวเลบริเวณเกาะลันตาจังหวัดกระบี่ เวลาเจ็บป่วยไม่สบายที่คิดว่าเป็นการกระทำของผี จะมีการบนบานศาลกล่าว เมื่อหายแล้วอาจทำพิธีสะเดาะเคราะห์โดยทำบ้านจำลอง 7 ชั้น (แทนชีวิตและอายตนะ) หรือเล่นรำมะนาแก่นโดยจะหาโต๊ะหมอและหางรำมะนามาบรรเลง

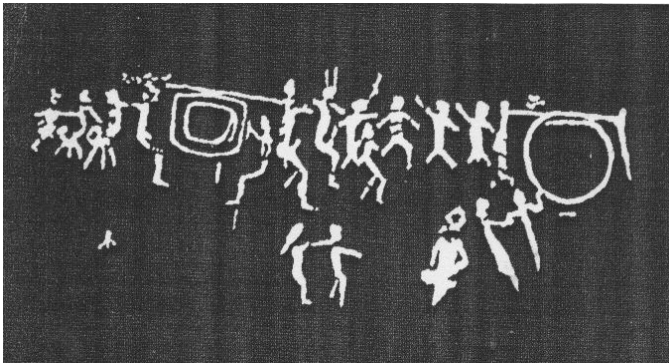
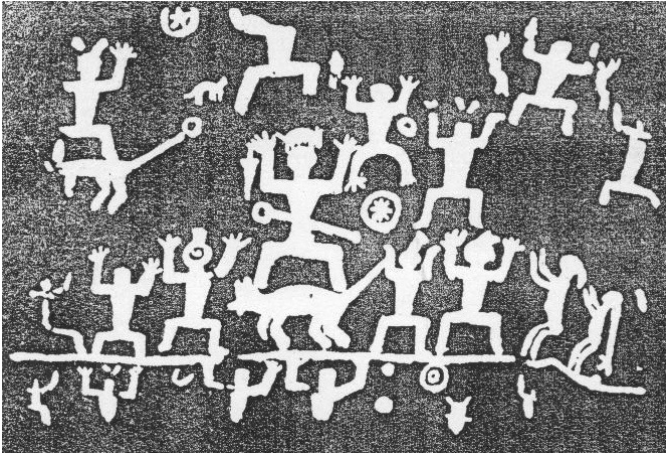
เมื่อจัดเครื่องเช่นบูชาพร้อมแล้ว โต๊ะหมอจะเริ่มโดยจุดกำยาน จุดเตียนโปรยข้าวตอกท่องบ่นมนต์คาถา เชิญวิญญาณผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเช่นและดูรำมะนา โต๊ะหมอยกเครื่องเช่นมาวนรอบตัวผู้ป่วย แล้วรินน้ำและเหล้าลงพื้นดินเป็นเสร็จพิธี แล้ววงรำมะนาจะบรรเลงและร้องรำแก่น 7 เพลงคือ เพลงลงปง ดาริมานา ปุกุยมือหง ฮีระดารี อาหะดาบง มีหนีมาและบุโจีปะบูไต (อาภรณ์ อุกฤษณ์. 2531 : 176) และในกลุ่มชาวมอแกน ที่หมู่เกาะสุรินทร์จังหวัดพังงา เมื่อมีพิธีลอยเรือก็จะมีพิธีเชิญผีบรรพบุรุษมาสู่ร่างทรง ส่วนมากจะเป็นผู้หญิง เรียกว่า “นามะปุดิ” มีการร่ายรำประกอบดนตรีของชนเผ่า เป็นทำนองปัดเป่าขับไล่เสนียดจัญไรและโรคภัยไข้เจ็บให้พ้นไปจากกลุ่มชน แต่มีใช้เป็นการรักษาโรคกับผู้ป่วยโดยตรง ซึ่งคงเป็นหน้าที่ของโต๊ะหมอ (บอมมอ) อีกตอนหนึ่ง (อาภรณ์ อุกฤษณ์. 2555 : สัมภาษณ์)

⁵ ผีพ้อตา : ผีเจ้าที่ชั้นผู้ใหญ่, นายหมรูน : ผีเจ้าที่ชั้นบริวาร

การใช้ศิลปะดนตรีและนาฏการ มาประกอบพิธีกรรมน่าจะมีอย่างอื่นอีกที่ยกมาก็คพอเป็นประเด็นตัวอย่าง ในภาคอื่นๆ ของไทยเราก็มียุทธกรรมแบบนี้ เช่น การรำผีฟ้า (ผีแถน) ทางแถบอีสาน การเล่นกันตริม ทางอีสานใต้เดิมก็เกี่ยวกับทรงเจ้าเข้าผี การฟ้อนผีมดผีเม็ง ทางล้านนา เป็นต้น

มนุษย์เรารู้จักการรำรำมาแต่ยุคดึกดำบรรพ์ สมัยยังเป็นชนเผ่าเร่ร่อน ปรากฏให้เห็นจากแหล่งภาพเขียนสีต่างๆ อาจเกิดจากความตืออกดีใจ เสร้าโศกหรืออ้อนวอนสิ่งที่คิดว่ามีอำนาจเหนือกว่า การพัฒนาผ่านกาลเวลามาเรื่อย รู้จักการตีเกราะเคาะไม้ ดีด สีและเป่าเป็นสำเนียงประกอบจังหวะแล้วกลายเป็นการรำรำประกอบดนตรีตกลีผ่านเผ่าพันธุ์ จนมาถึงปัจจุบัน เดิมการร้อเล่นเต้นรำเหล่านี้มีได้ทำเพื่อความสนุกสนาน แต่กระทำในโอกาสเมื่อชีวิตประสบภาวะวิกฤต ที่พวกเขาไม่รู้สาเหตุและไม่เข้าใจธรรมชาติได้ดีพอ เช่น เกิดภัยธรรมชาติ การป่วยไข้หรือความตาย เป็นต้น จึงคิดว่าเป็นการกระทำของมิตินี่ที่เหนือพวกเขาขึ้นไป มนุษย์จึงพยายามหาทางแก้ปัญหามาตามความคิดความเชื่อของกลุ่มชน จึงเกิดบุคคลที่เราเรียกกันว่า “หมอผี” ประจำเผ่า ซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไปตั้งแต่สมัยหินเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพเขียนในแหล่งถ้ำแสดงถึงพิธีกรรมประกอบด้วยการรำรำและดนตรี

(ภาพจาก : รูปเขียนดึกดำบรรพ์ สุวรรณภูมิ 3000 ปีมาแล้ว)

(อพิสิทธิ์ ธีระจาวรวัฒน. 2549 : 100. 118 -119)

ในสังคมที่มีหมอผีนั้น เชื่อกันว่าการเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นปรากฏการณ์เกินอำนาจมนุษย์จะควบคุมได้ เพราะมีสาเหตุมาจากหลายทาง เช่น พระเจ้าโกรธเคือง วิญญาณร้าย เข้าสิง ละเมิดข้อห้าม หรือเกิดความไม่สมดุลในพลังบางประการและบางอย่างหาสาเหตุไม่ได้ หมอผี ซึ่งคนในเผ่าเชื่อว่ามีคุณสมบัติเร้นลับ ที่สามารถจะหยั่งรู้การรักษาบ่าบัตให้อยู่

รอดได้ จึงต้องทำหน้าที่ “สื่อ” กับภาวะเร้นลับเหล่านั้นมาบำบัดผู้คนในเผ่าให้เกิดสุขภาพ (คำว่า **Shaman**: หมอผี มาจากคำเดิมว่า **Saman** เป็นภาษาทางแมนจูเรียแปลว่า “รู้”)

ทองใบ หงส์เวียงจันทร์และทองย้อย แสงสินชัย เล่าถึงการสื่อสารระหว่างหมอผีกับจิตวิญญาณไว้ในหนังสือมิติเร้นลับ ตอนหนึ่งความว่า

“หมอผีทั้งหลายอ้างว่าสามารถติดต่อวิญญาณต่างๆ ได้ โดยอาศัยสื่อทางจิตแบบใดแบบหนึ่ง หมอผีแต่ละคนจะมีแบบแผนแนวปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงภาวะจิตเช่นนั้น ส่วนใหญ่แล้วจะใช้วิธีไสยวิритิ (จดเว้นจากการนอน) เมถุนวิритิ (จดเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์) และโภชนาวิритิ (งดอาหาร) จากนั้นจะประกอบพิธีร้ายรำ ท่องบ่นมนต์คาถาศักดิ์สิทธิ์ ดึงลงเพื่อสะกดจิตอย่างยาวนาน ในขณะที่เดียวกันก็จะกินสารกล่อมประสาทที่เรียกว่า “ไปออดี (Peyote) มีหมอผีบางรายใช้วิธีการเข้าทรง ในขณะที่เข้าทรงนั้นร่างกายจะสั่นเทิ้มคล้ายกับว่ากำลังต่อสู้กับวิญญาณ และไม่เข้าวิญญาณจะเข้าประทับทรงกับหมอผี ต่อจากนั้นหมอผีที่มีวิญญาณเข้าประทับทรงจะพูดจาและกระทำการต่างๆ แทนวิญญาณนั้น หมอผีบางรายทำหน้าที่เป็นวิญญาณล่องหน คือ ร่างกายเกือบจะหยุดทำงานเหมือนกับคนตาย แล้ววิญญาณของหมอผีก็จะท่องเที่ยวไปหาวิญญาณในโลกทิพย์ เพื่อสอบถามสาเหตุของการป่วยเมื่อกลับมาแล้วหมอผีจะตื่นขึ้นมาบอกเรื่องราวต่างๆ ที่วิญญาณตนไปถามผีมา” และอีกตอนหนึ่งกล่าวว่าในช่วงที่หมอผีสื่อวิญญาณไปยังโลกทิพย์นั้นว่า

“การที่หมอผีทำการประจักษ์ว่าสิ้นชีวิตแล้วฟื้นขึ้นมา เชื่อกันว่าในช่วงหมอผีทำที่ตายอยู่นั้นวิญญาณได้ขึ้น “ต้นไม้โลก” ไปยังโลกทิพย์เป็นการก้าวพ้นไปจากฐานะที่เป็นมนุษย์ธรรมดา จากนั้นไปรับคำแนะนำการรักษาโรคจาก “บรมครูหมอผี” หรือจากวิญญาณคนตาย เช่น วิถีใช้สมุนไพรรักษา บทสวด เพลง มন্ত্রา ฯลฯ ซึ่งจะนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมรักษาโรคต่อไป” (ทองใบ หงส์เวียงจันทร์และทองย้อย แสงสินชัย. 2535 : 34 - 36)

วิธีการเช่นนี้ปรากฏมาตั้งแต่กลุ่มชนเผ่าเร่ร่อนตั้งแต่ยุคหิน จนกระทั่งสู่สังคมที่ซับซ้อนขึ้น อย่างอารยธรรมเมโสเรียน อียิปต์ บาบิโลเนีย และอื่นๆ ย้อนไปได้นับพันๆ ปี ผู้เป็นหมอผีมักอ้างว่ามีได้มาเป็นเจ้าพิธีโดยสมัครใจ แต่ต้องทำหน้าที่เพราะอำนาจพลัง

บางอย่าง เช่น ผีนัวมีเจ้ามาเข้าทรง เห็นภาพนิมิต จิตวิญญาณผู้ตายมาขอร้อง หรือไม่ก็เกิดจากการทดลองแล้วคนป่วยเกิดหายเลยกลายเป็นหมอผี เป็นต้น

เราพอจะมองเห็นแล้วว่า การรักษาโรคโดยผ่านร่างทรงหรือจิตวิญญาณโครงสร้างของรูปแบบจะไม่แตกต่างกันทั่วโลก มันตกผลึกมาเช่นนั้นช้านาน แม้ปัจจุบันเรายังใช้แบบนี้อยู่ ต่างกันที่เทคโนโลยีเท่านั้นเอง สมัยก่อนอยู่ป่าเขาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จึงเป็น ถ้าเพิงผา ยอดเขา ผู้ป่วยต้องอยู่ร่วมพิธีกรรม คนในเผ่าจะต้องมาร่วมร้องเพลง เต้นรำ สาธยายมนต์ หมอผีก็จะสวมชุดที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าอาจเป็นรูปหัวสัตว์หรือเทพเจ้าต่างๆ ถือกลองหรือดนตรีบรรเลง เต้นรำ เพื่อรวบรวมพลังในการรักษาโรคนั้น บางครั้งอาจใช้เวลานานหรือหลายวันก็มี

ผลึกที่ตกทอดมาปัจจุบัน อย่างของเราไม่ว่าจะเป็นโนราละครู โตะครึม มะตือรี การทรงพระของศาลเจ้าก็ใช้โครงสร้างในการบำบัดรักษาอย่างเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย

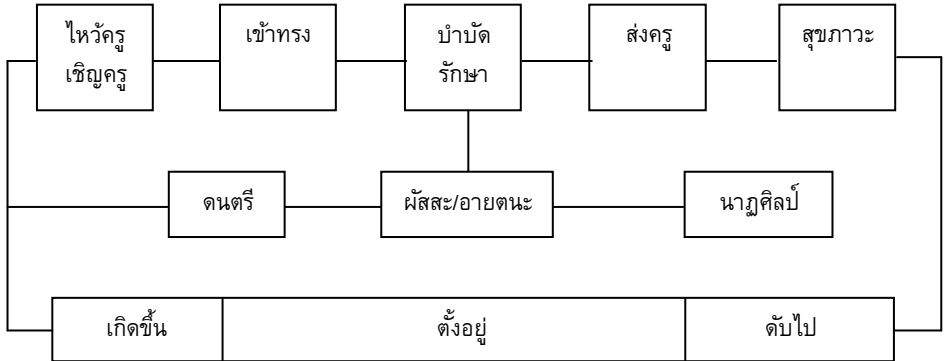
1. หมอ, หมอผี, คนทรง ทำหน้าที่เป็น “สื่อ” หรือตัวเชื่อมกับจิตวิญญาณหรือมิติเหนือโลก และหมอมักจะอ้างเหมือนกันว่าที่มาทำหน้าที่นี้เพราะ “ได้รับฉันทานุมติ” มาจากอำนาจเหล่านั้นให้มาทำการ เช่น เทพเจ้า พระฤๅษี ครูหมอหรืออื่นๆ เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับหมออีกชั้นหนึ่งด้วย

2. ผู้ป่วย จะต้องเข้าร่วมพิธีกรรม เพราะบางครั้งผู้ป่วยอาจเป็นคนทรงเอง ถ้าผู้อื่นเป็นแทนผู้ป่วยจะต้องอยู่ในวงพิธีด้วย เพื่อจิตวิญญาณนั้นจะได้ช่วยขจัดปัดเป่า บอกล่าในการบำบัดรักษาด้วยตนเองหรือปลดปล่อยพันธะสัญญาที่กระทำไว้ด้วยตนเอง

3. นาฏและคีตการ การเต้นรำและดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ชนเผ่าโบราณได้ค้นพบว่าลีลาและคลื่นพลังเสียงรักษาโรคได้

4. ผู้คนในสังคม ได้แก่ผู้ชม ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ผู้คนภายนอกที่ศรัทธา มาขอช่วยให้บำบัดปัดเป่าหรือรักษา

ขบวนการของพิธีกรรม

วัฏจักรของพิธีกรรมบำบัดรักษา

จากการศึกษาเรื่องความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้คัตระและนาฏะ ในการบำบัดรักษาโรค เราพบว่ามิใช่พวกเขาเชื่ออย่างงมงายอย่างที่คนรุ่นใหม่กล่าวหา แต่เขาเชื่ออยู่บนฐานความคิดที่ลึกซึ้ง เป็นผลึกความเข้าใจระหว่างชีวิตและจักรวาลที่มีความร้อยรัดถึงกัน การกระทำใดๆ ย่อมกระทบถึงกันทั้งหมด การเข้าใจธรรมชาติดังกล่าว ตำราทางอายุรเวทกล่าวว่

“ขอจงเข้าใจว่ามนุษย์เป็นส่วนย่อยของเอกภพเปรียบประหนึ่งจุลจักรวาลดำรงอยู่ด้วยการเป็นองค์รวมไม่แบ่งแยกจากธรรมชาติดังที่อายุรเวทกล่าวไว้ว่า

ปรมาณูเป็นเช่นไร

จักรวาลก็เป็นเช่นนั้น

จุลจักรวาลเป็นเช่นไร

มหจักรวาลก็เป็นเช่นนั้น

ร่างกายมนุษย์เป็นเช่นไร

ร่างกายของจักรวาลก็เป็นเช่นนั้น

จิตใจของมนุษย์เป็นเช่นไรจิตใจของจักรวาลก็เป็นเช่นนั้น

นับตั้งแต่ยุคโบราณของกรีก จีน อินเดีย มีความเชื่อว่าธรรมชาติคือตัวเเยียว ความเจ็บป่วย...” (เฉลิม ปิยะชน. 2544 : 18)

คีตะและนาฏจะเป็นสื่อเสียงลีลาธรรมชาติชนิดแรกๆ ที่มนุษย์สมัยยังเป็นชนเผ่าคิดขึ้นได้และใช้มาจนปัจจุบัน ส่วนขบวนการใช้อาจแตกต่างกันไปตามความเชื่อและวัฒนธรรมกลุ่มชน

ตารางที่ยกมาข้างบนนั้นเป็นการสรุปอย่างสังเขป โดยผู้เขียนบทความนี้เท่านั้น จากข้อมูลฐานความเชื่อในพิธีกรรมภาคใต้เริ่มจากฐานชีวิต คือ **ลักษณะของการเกิดขึ้น** ซึ่งประกอบด้วยตรีธาตุหรือตรีโทษะดังกล่าวแล้ว และ**ลักษณะท่ามกลางคือการตั้งอยู่** ย่อมจะมีความแปรปรวนหรือเกิดวิกฤตของชีวิต จะรุนแรงขึ้น ลดลงหรือสมดุล การเดินทางไปสู่จุดมุ่งหมายสุดท้ายคือ **การดับไป** นั้นอยู่ที่กระบวนการบำบัด คีตะและนาฏเป็นสื่อทางอารมณ์บำบัดภายในเป็นสำคัญ จึงขึ้นอยู่กับอายตนะและผัสสะของผู้ป่วยที่จินตนาการและรับรู้ ถ้าเสียงและลีลาเหล่านั้นสามารถปลดปล่อยพันธะสัญญาทางจิตวิญญาณนั้นได้ ความสมดุลก็เกิดความป่วยไข้ก็ดับไปสู่สภาวะที่ต้องการ

บทส่งท้าย

การรักษาโรคโดยใช้ดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นสายใยสืบต่อมาจากดึกดำบรรพ์ สัจจิตต์ วงษ์เทศ เขียนเรื่อง ดนตรีไทยมาจากไหน กล่าวว่า แรกเริ่มของดนตรีนั้นมีเพื่อพิธีกรรม มิใช่ว่ามีเพื่อฟังความว่า

“กำเนิดของดนตรีและเพลงไม่ได้มีขึ้นเพื่อความสนุกสนานสันทนาการของมนุษย์ ทั้งในแง่ส่วนตัวและส่วนรวม แท้จริงแล้วดนตรีและเพลงแรก มีพัฒนาการเพื่อวิงวอนร้องขอในพิธีกรรม เพื่อความอยู่รอดของคนและชุมชนยุคดึกดำบรรพ์ เช่น ขอให้หายเจ็บไข้ได้ป่วย ขอให้ฟ้าฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อขอให้พืชพันธุ์ธัญญาหารเติบโตอุดมสมบูรณ์มีกินเลี้ยงชีวิตตลอดฤดูกาล” (สัจจิตต์ วงษ์เทศ. 2553 : 20)

บทเพลงและดนตรีเหล่านั้นไม่ได้ใช้มาร้องเล่น นอกจากยามมีพิธีกรรมเท่านั้น และผู้ที่ทำหน้าที่จะเป็นผู้หญิง เพราะผู้หญิงในสังคมดึกดำบรรพ์ได้รับการยกย่องเป็นหัวหน้าพิธีกรรมและผีบรรพบุรุษจะลงร่างทรงที่เป็นผู้หญิงหรือหมอมผีเท่านั้น สำหรับเครื่องดนตรีนั้นในแถบอุษาคเนย์อย่างน้อย 5,000 ปีมาแล้ว ผู้คนเริ่มทำเครื่องดนตรีด้วยไม้ไผ่

อาจใช้ทั้งลำมาใช้กระแทกกระทั้น ปรับเปลี่ยนเป็นกรับ เกราะ โกร่ง มาจนกระทั่งอย่างน้อย 3,000 ปีพบเครื่องดนตรีทำด้วยโลหะ เช่น กลอง มีโหระทึก เป็นต้น

การใช้ผู้หญิงมาเป็นนางทรงหรือพ่อนผีในพิธีกรรมต่างๆ เช่น รำผีฟ้า ผีมด ผีเม็ง นางด้ง นางซ่าง โนราลงครุ ฯลฯ อาจสืบทอดสายใยมาจากเหตุผลที่กล่าวแล้วข้างต้นประการหนึ่ง และคติความเชื่อการนับตระกูลสายแม่เป็นหลัก เช่น คนภาคใต้ นับถือ ผิดายาย เป็นต้น หรืออาจจะเนื่องจากในวงพิธีจะมีผู้หญิงเข้าร่วมอยู่มาก หรือผู้หญิงอาจมีจิตใจที่อ่อนไหว สามารถจะสัมผัสรับรู้ทางจิตวิญญาณได้ง่าย ส่วนนางทรงผู้ชายจะมีในช่วงหลัง (ไม่แน่ใจว่าจะเป็นช่วงที่มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมอินเดียแล้วก็ได้ เพราะเป็นยุคที่อิทธิพลเจ้าพ่อเหนือกว่าเจ้าแม่ แต่บางครั้งเทพเจ้าอินเดียก็ยังต้องอาศัยพลังศักดิ์ (สตรี) อยู่ดี แสดงว่า “สิทธิ” ของผู้หญิงไม่ได้ลดหย่อนแต่ประการใด จนกลายมาเป็นคำว่า “ศักดิ์สิทธิ์” นั่นเอง)

การเชื่อเชืงวิญญาณที่ใช้บทเพลงและดนตรีขับกล่อม บรรยากาศและพลังคลื่นเสียงจะมีส่วนรื้ออารมณ์ให้เกิดขึ้นหลากหลาย จนทำให้ร่างทรงเกิดอาการวิญญานเข้าสิง และร่วมแสดงพ่อนรำเข้ากับพิธีกรรมนั้นด้วยทั้งๆ ที่บางคนไม่เคยร่ำรำมาก่อน เป็นการกระทำที่ไม่รู้ตัวเป็นการบอกนัยว่า ที่กำลังพ่อนรำ ปัดเป่ารักษาลูกหลานอยู่นั้นเป็นเจ้าที่ มาเข้าทรง

ปราณี วงษ์เทศ กล่าวไว้ในเรื่อง การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมว่า

“การใช้ดนตรีเป็นสื่อสร้างโลกที่ขลังและศักดิ์สิทธิ์ อันเต็มไปด้วยภูตผี วิญญาณให้มาปรากฏในโลกแห่งความเป็นจริง” (ปราณี วงษ์เทศ. 2530 : 291 – 293)

พิธีกรรมในภาคใต้ที่ใช้ศิลปะดนตรีและการร่ายรำประกอบในการรักษามี 2 ลักษณะ คือ การแสดงในขณะที่กำลังรักษาปัดเป่าหรือภายหลังเมื่อผู้ป่วยหายแล้ว เพราะเจ้าหรือวิญญาณมีเจตจำนงที่จะจัดให้มีเช่นนั้น

ประพนธ์ เรืองณรงค์ ศึกษาเรื่อง ตีอริ : ดนตรีรักษาโรค เล่าถึง การสื่อสารระหว่างคนทรงกับจิตวิญญาณ รายละเอียด ความว่า

“ก็พวกสูไม่คิดถึงเรา แม้แต่เครื่องสังเวทก็ไม่นำพา ไม่เคยทำให้เรากิน ไม่เคยทำให้เราดู ไม่เคยทำให้เราสนุก เราต้องการกิน ดูและสนุกเหมือนกัน”

หมอถามต่อไปว่า

“แล้วท่านต้องการอะไร โปรดบอกมาเถิด”

วิญญูณรายอดตอบมาว่า

“เราต้องการข้าวเหนียวเหลือง ข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวแดง กล้วย อาหารคาวหวานและผลไม้ รวมทั้งจะดูการแสดงมโหรี” (ประพนธ์ เรื่องณรงค์. 2537 : 96)

หมอและเจ้าภาพจะรับดำเนินการให้เมื่อคนป่วยหายดีแล้วจะรับการเล่นมาถือเป็นการแก้บน จะเป็นมโหรี วายัง(หนัง) สีละหรืออย่างอื่นตามข้อตกลง ในกลุ่มชาวไทยพุทธก็จะมีลักษณะอย่างเดียวกัน

เหตุใดศิลปะและนาฏะกลายเป็นปัจจัยในการบำบัด ก็เป็นเพราะมันเป็นสายใย (เชื้อ) ที่สืบทอดเป็นลูกโซ่จากอดีตมาถึงปัจจุบัน (ดีเอ็นเอ) เหมือนรายอดมุดบอกความต้องการนั่นเอง

บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ เขียนเรื่องศิลปินพื้นบ้าน ดอกบัวบานอยู่ในเรา **อย่าเขลาไป** กล่าวถึง เชื้อสายอันเป็นกระแสคลื่นอันเป็นพลังของการแสดงพื้นบ้านว่ามี 3 คลื่น สรุปมาย่อๆ ดังนี้

- (1) คลื่นเสียงดนตรี**ขับขาน** เป็นจังหวะทำนองการสวดกับคลื่นเสียงเจรจา ซึ่งสืบทอดมาแต่โบราณถึงปัจจุบัน
- (2) คลื่นเสียงดนตรี ที่เกิดจากการตี ตี ตี เป่า สืบทอดมาจากโบราณถึงปัจจุบัน
- (3) คลื่นภาพ ลีลาธำมรงค์ ซึ่งมีจังหวะลีลาสืบทอดมาแต่โบราณถึงปัจจุบัน

“มีผู้สังเกตพบว่า ใครที่มีเชื้อสายศิลปินใด เขาจะรู้สึกสดชื่นตื่นและเบิกบานเมื่อได้รับคลื่นจากการแสดงของศิลปินพื้นบ้านนั้น ไม่ว่าจะในฐานะลูกคู่ ผู้แสดง ผู้ชม ผู้ติดตาม แต่เขาและใครๆ ก็ไม่รู้ว่าเป็นเพราะอะไรกันแน่ จึงมักยกให้เป็นเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ที่ลึกลับ” (บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ. มปป. : 30)

ผู้เจ็บป่วยที่หาสาเหตุมิได้ในสายที่เรียกว่า “**ถูกครุหมอม, ถูกผีตายาย**” ในภาคใต้ ถ้าหากลองสืบญาติสาวโยด⁶ ขึ้นไปหลายชั่วคนเคยมีสาย ดี.เอ็น.เอ มากับการละเล่น ดังกล่าว และอาจมาปรากฏในรุ่นนี้ เพราะกระแสคลื่น (พลังงาน) อย่างใดอย่างหนึ่ง ชัดชัด เมื่อเกิดหยั่งรู้และแก้ไขให้ถูกขบ จาริต จากเสียงคลื่นขับขานปรับวงจรให้สมดุล ความคับข้องใจได้ถูกปลดปล่อยทำให้รู้สึกสดชื่น ตื่นและเบิกบาน หายจากโรคดังกล่าว

อย่างไรก็ตามอาการของโรคอันหาสาเหตุมิได้นี้ มันอาจเกิดเพราะปัจจัยอย่างอื่นใน วงจรของธาตุทั้ง 4 (ดิน น้ำ ลม ไฟ) ทำให้เกิด “**อณูแห่งวิญญาน**” กระจายเข้าสู่ เซลล์ต่างๆ อันเป็นกลไกของร่างกายทั้งอนุภาคดำและขาว อนุภาคดังกล่าวเราอาจรับมา จากภายนอกหรือเกิดขึ้นจากภายในจุลจักรวาล (กาย) ก็ได้ เช่น ในตับ ไต ไส้ พุง ของเรานี้เต็มไปด้วยซากพืชและสัตว์ที่หมักหมมเน่าเปื่อย เป็นที่รวมของป้าข้าจิตวิญญาน ที่ส่วนมากเรามีได้เต็มใจละชีวิตมาให้เรากิน เราไปบังคับขู่เข็ญฆ่าเขา ก่อนตายอาจเกิด ความกลัว ความเครียดก่อนอนุภาคพยายาม แล้วเริ่มย่อยสลายเข้าไปสู่ร่างกาย จะกลายเป็นอนุภาคดำสร้างความแปรปรวนให้เกิดโรคบางประการ หรือถ้ายทอดความนึก คิดแบบสัตว์ในสมองส่วนหลังของมนุษย์

นอกจากนี้แล้วในบรรยากาศของโลก เต็มไปด้วยสารประกอบสารพัด พวกภาวะ มลพิษทั้งหลาย เมื่อมันเกิดการหลอมรวมเป็นโรคร้ายที่มองไม่เห็น สะท้อนกลับมาสู่คน โดยอากาศหายใจอันไม่บริสุทธิ์ เมื่อเราเปิดรับอนุภาคดำเข้าไปกลายเป็นโรคลึกลับการที่ วิญญาน (อนุภาคไฟฟ้า) เหล่านี้เคลื่อนตัวไปแล้วแต่ลมจะพัดพา ที่เราเรียกว่า “**โรคลม เพลมพัด**” หรือโรคถูกคุณไสยนั่นเอง

อริยะ (นามแฝง) ผู้เขียนเรื่อง การแพทย์แผนมหัสจรรย์ กล่าวว่

“โรคที่มองไม่เห็นตัว เป็นแต่เพียงอนุภาคไฟฟ้า ซึ่งมีใช้คลื่นความถี่ปัจจุบัน ลอยไปลอยมาในอากาศทั้งหมดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเกิดในภพภูมิอดีต หรือผุดขึ้นไปใน ภพภูมิปัจจุบัน เขาก็ย่อมมาจากดิน น้ำ ลม ไฟ ของธาตุพื้นฐานที่มีอยู่ในจักรวาล

⁶ สาวโยด : การสืบสายตระกูล

ประจุไฟฟ้าในอากาศนั้น เกิดจากจิตจักรวาลที่ปิดบังซ่อนเร้นตัวเองจากมิติปัจจุบัน กลายเป็นแก้วอากาศชนิดต่าง ๆ เคลื่อนหมุนผัสสะ เสียตสี เผาไหม้ โลกทิพย์ ภูมิทิพย์ อยู่ในโมเลกุลของอากาศให้เกิดการหล่อหลอมรวมธาตุ “ประจุธาตุ” นั่นคือการรวมมวลของโลกวิญญานขึ้นในอากาศ กลายเป็นประจุไฟฟ้าสารรังสี สารเคมี สารพลัง สารพันธุกรรม เดินทางเข้ามาอยู่ในตัวเรา” (อริยะ (นามแฝง). 2543 : 229)

ด้วยเหตุดังกล่าวการถอนธาตุจึงต้องใช้ “พิธีกรรมบำบัด” ซึ่งมีมากมายหลายวิธี คีตะและนาฏการ ที่เล่ามาตั้งแต่เบื้องต้นเป็นเพียงวิธีหนึ่งในพิธีกรรมบำบัด ซึ่งเราพบว่าการรักษาโรคโดยการร้องรำและดนตรีมีในหลายเผ่าพันธุ์ทั่วโลก แม้บางพิธีกรรมจะไม่ใช้ดนตรี แต่ก็ใช้พลังขับขานคาถา อาคม มন্ত্রา ประกอบหรือใช้เทียน (ธาตุไฟ) มาเป็นตัวเผาผลาญ อย่างพิธีกรรมรำเทียน (ตารีเตียน) ของมุสลิม และในกลุ่มไทยพุทธก็มีหลายพิธีกรรมที่ถอนโรคด้วยเทียนเป็นองค์ประกอบ

การรักษาโรคโดยพลังแสงเทียนนี้ ขอสรุปจากความเห็นของ อริยะ (นามแฝง) ผู้เขียนคนเดิมมาอย่างย่อๆ ดังนี้

“เมื่อเราจุดเทียน ธาตุไฟ (ตัวรู้) เกิดขึ้น ธาตุลมก็จะเกิดติดตามมา พัดผัน เคลื่อนหมุนนำมหาภูตรูปและมิติมหัศจรรย์ในโลกของวิญญานมาประชุมรวมกันอยู่บริเวณนั้น เมื่อเราตั้งจิตตั้งใจที่จะอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาประดิษฐานในตัวตนของเราธรรมชาติในโลกของวิญญานหรือประจุไฟฟ้าในอากาศ เกิดเดินทางมากับธาตุลม นำมวลโมเลกุลของปรมาณูแห่งธาตุต่างๆ เข้ามาเป็นเชื้อเพลิงในการเผาไหม้ (ธาตุไฟ ตัวรู้) พลังงานความร้อน (ส่งออก) ก็จะแผ่กระจายรังสีปรับเปลี่ยนพื้นที่บริเวณนั้นให้กลายเป็นความกดอากาศ...บีบอัด ผลักดันมวลอากาศหรือปรมาณูแห่งธาตุจากภายนอก เข้ามาแทนที่มวลพลังงานที่ถูกส่งออกไปมวลอากาศที่ใหม่จะนำอนุภาคไฟฟ้าจำนวนมหาศาลมาแทนที่ ธาตุลมที่เข้ามากระทบ ผัสสะเราแผ่วเบา นั่นคือเจตจำนงของโลกวิญญาน พยายามที่จะสื่อ

ประสานให้เราได้ผัสสะรับรู้ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณในโลกของความเป็นทิพย์...

เรานำเทียนมาใช้ในการต่อกระแสดึงดูมณฑลมายา ภาพลวงตา ของคุณไสยเสียดจัญไรที่สะสมหมักหมมค้างอยู่ในตัวเราให้ถ่ายเทออกมาอยู่ในเทียน นำเทียนมาเป็นตัวดูดตัวต่อจิ้งไปในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อให้มีการเทพระจุไฟฟ้าภาคต่อออกจากตัวเราหรือผู้ป่วย....” (อริยะ (นามแฝง). 2543 : 233-237)

การบำบัดโรคโดยใช้ศิลปะคิตะและนาฏะนี้ ถ้าจะสรุปให้ตรงประเด็นคือ “การบำบัดรักษาโรคโดยคลื่นเสียง” นั่นเอง ปีกส์โซ นักศิลปะคนสำคัญท่านหนึ่งกล่าวว่า “ศิลปะเป็นมายิก (MAGIC)”⁷ ซึ่งหมายถึง อภรรพณ์หรือเหนือธรรมชาติ ได้ถูกนำมาใช้รักษาภาวะทางอารมณ์หรือทางจิต ในต่างประเทศเขาก็ใช้อยู่เช่นกันก็ยอมรับในผลึกความเชื่อที่หมอผีทั่วโลกใช้กลองรักษาโรคมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์นั่นเอง และเชื่อว่าคลื่นเสียงสามารถเข้าไปประสานเซลล์ที่บกพร่องเกิดเจ็บป่วยนั้นให้เกิดความสมดุลได้ แพทย์แผนปัจจุบันก็พัฒนาด้านคลื่นเสียงมาใช้เหมือนกัน เช่น เครื่องอัลตราซาวด์ เป็นต้น

การบำบัดรักษาโดยผัสสะนั้น ในตำราทางอายุรเวทก็กล่าวไว้เหมือนกันเกี่ยวกับการใช้เสียงคันทรรพเวท (Gandharva Veda) ว่า “ตั้งแต่โบราณการใช้เสียงเพลงจากดนตรีและการขับร้องบทกวีจากพระเวทที่เหมาะสมแต่ละช่วงเวลาของวัน เป็นการเหมาะสมกับโทษะในช่วงนั้น ๆ ด้วย จึงเป็นการเสริมสร้างโทษะที่ดีในบรรยากาศและต่อผู้ฟัง เช่นเดียวกันทำนองจากดนตรีบางชนิดก็เหมาะสมที่จะแก้ไขหรือขจัดโทษะที่ไม่สมดุล และกระตุ้นให้การทำหน้าที่ของอวัยวะประสานกลมกลืนกัน” (เจเลียว ปิยะชน. 2544 : 244)

การบำบัดโรคทางจิตวิญญาณหรือทางอารมณ์ จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยสมุฏฐานโรคได้ถูกต้อง เพราะโรคทางกายบางอย่างมีอาการเหมือนโรคทางจิตอารมณ์ หรือโรคทางจิตวิญญาณอยู่เหมือนกัน คือโรคที่เกี่ยวกับ “เลือดลม” บ้านเรา

⁷ ศิลปะเป็นมายิก (MAGIC) : อภรรพณ์, อำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถล่วงรู้ได้โดยพิธีกรรม

จะเรียกว่า **“เพทเลือด”** ในคัมภีร์ว่า **ชวดาร** มีอาการพ่นเพื่อนเหมือนผีเข้า พบในสมุดข่อยภาคใต้ฉบับหนึ่งว่าด้วยโรค **“สาริบาทมุเรียน”**⁸ ให้มีอาการตัวร้อน กินอาหารมิได้ หมากลูกก็ขม เมื่อเวลาตะวันตกเย็นให้เจ็บขึ้นมา สะท้าน เข็ดสันหลังขึ้นไปกลางตัว คางและลิ้นแข็งพูดจามีใคร่ได้ น้ำลายฟุ้งปาก ตาเหลือกตาชอนดั่ง**ผีเข้า** ลางวันเจ็บลางวันเว้นถ้าเป็นอยู่อย่างนี้ 15 วันตายแล ฯ

อย่างนี้ถ้าหลงไปรักษาผิดทางก็จะตายแลดังว่า หมอพื้นบ้านเขามีวิธีทดสอบอยู่เหมือนกัน เช่น

“ให้เอามะกรูด รากปดทั้งสอง หญ้าคา หญ้าขี้เตรย พ่นกับหมากลูก ถ้าถูกคุณให้เย็น ถ้าสะเดียดให้เสียด ถ้าสาริบาทให้คั่น”

โรคถูกผีแต่หมอรักษาโดยใช้สมุนไพรก็มีจะไม่ขอล่าไว้ในที่นี้

พิธีกรรมการพ่นผี หรือการร้ายรำเพื่อบำบัดรักษาโรค เป็นโลกทัศน์ของชาวบ้าน ที่ให้ความเคารพ ถือเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์จะกระทำในโอกาสวิกฤตเท่านั้น นักมานุษยวิทยาเขาบอกว่าไม่สมควรที่จะเอามาแสดงเล่นๆ บนเวทีต่างๆ เพราะเท่ากับไม่เคารพในความคิดชาวบ้าน ที่เขามีสัญลักษณ์และความหมายแฝงเร้นอยู่

เอกสารอ้างอิง

กลิ่น คงเหมือนเพชร. (2552). **คติความเชื่อเรื่องผีสามเทวดาในชุมชนภาคใต้.**

กระบี่ : รุ่งโรจน์.

กิ่งแก้ว อัดถาวร. (2552, มกราคม – เมษายน). **“พิธีกรรมคือการเชื่อมโยง”** วารสารมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร. 6(1) .

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2529 กันยายน – ตุลาคม). **“ความเชื่อและกระบวนการรักษาโรคพื้นบ้าน”** ชุมชน พัฒนา. 1 (3).

เจลีียว ปิยะชน. (2544). **อายุรเวทศาสตร์แห่งชีวิต.** กรุงเทพฯ : มติชน.

⁸ สาริบาทมุเรียน : โรคโลหิตสตรีชั้นร้ายแรง

ช่อทิพวรรณ พันธุ์แก้ว. (มปป.). **หลักสูตรชาติบำบัดโรค อายุรเวทเคล็ดลับสู่การมีสุขภาพดี**. กรุงเทพฯ : ยุโรปาเพรส.

ชีวญาณ (นามแฝง). (2543). **พลังบำบัดปรัชญาชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ : เกล็ดแก้ว.

ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล. (2544). “เพลงและการละเล่นพื้นบ้านล้านนาสัมพันธ์กับความเชื่อและพิธีกรรม” **ท่วงทำนองร้อยกรองไทยในอุษาคเนย์**. กรุงเทพฯ : ศรีเมือง.

ทองใบ หงส์เวียงจันทร์และทองย้อย แสงสินชัย. (2535). **มิติเร้นลับในการรักษาโรคด้วยพลังลึกลับ**. กรุงเทพฯ : ลานอโศกเพรส.

นภัส อัครวิชัยชาญ. (มปป). **ประสบการณ์กับศาสตร์เร้นลับ**. พิณิจ หุตะจินดา (ผู้เรียบเรียง) กรุงเทพฯ : ธนบรรณ.

บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ. (มปป). **ศิลปินพื้นบ้าน ดอกบัวบานอยู่ที่เราอย่าเขลาไป**. มหาวิทยาลัยชุมชนศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัย.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2537). “ตือรี : ดนตรีรักษาโรค **ชีวิตไทยชุดสมบัติตายาย**”. กรุงเทพฯ : สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ.

ปราณี วงษ์เทศ. (2530). “การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมไทย” **วัฒนธรรมพื้นบ้านและคติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิทยา บุขรรค์ตัน. (2536). “ประเพณีการรำโนราโรงครู” **หน้าบ่อทราย**. ที่ระลึกเกษียณอายุราชการอาจารย์ภิญโญ จิตต์ธรรม 1 ตุลาคม 2536.

สูงมากุส (นามแฝง). (2550). “มายิกไสยศาสตร์คืออำนาจเหนือธรรมชาติ” **ไสยศาสตร์ MAGICK ไทย – เทศ** กรุงเทพฯ : ทีเพชรการพิมพ์.

วัฒนา จินดาพล. (มปป). **วัฒนธรรมจังหวัดพังงา**. พังงา : อำนวยการพิมพ์.

วิจิตร ศรีสุวิธานนท์. (2537). “โตะครีม ลิมนต์และตือรี” **ชีวิตไทย ชุดสมบัติตายาย** กรุงเทพฯ : สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และ นิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. (2533). **การเข้าทรงและร่างทรง**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สังข์ สุวรรณเลิศ. (2530 กันยายน – ตุลาคม). “สัมภาษณ์พิเศษ ชุมชนพัฒนา”

ชุมชนพัฒนา. 1 (3)

สันต์ หัตถิรัตน์. (2530 กันยายน – ตุลาคม). “ความเชื่อและกระบวนการรักษาโรค”

ชุมชนพัฒนา. 1 (5).

สิงห์คำ โต๊ะงาม. (มปป). **ไสยเวท อภรรพณ์ ลีกลับอนุภาพแห่งมายิก.**

กรุงเทพฯ : แองตอณาซ็องงาล.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2553). **ดนตรีไทยมาจากไหน.** กรุงเทพฯ : หยินหยาง.

อพิสิทธิ์ ธีระจรรุวรรณ. (2549). **รูปเขียนเด็กดำบรรพ์สุวรรณภูมิ 3000 ปีมาแล้ว.**

กรุงเทพฯ : มติชน.

อริยะ (นามแฝง). (2543). **การแพทย์แผนมหัสจรรย์.** กรุงเทพฯ : เกล็ดแก้ว.

อารณ อุกฤษณ์. (2532). **พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมชาวเล**

กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

_____. (2531). “อิทธิพลของภาวะแวดล้อมและวัฒนธรรมที่มีต่อความคงอยู่ของ

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีทรงพระ เนื่องในงานวันเกิดพระปิ่นเกล้า” **พินถิ่น**

พินฐาน : มิติใหม่ของคติชนวิทยาและวิถีชีวิตสามัญของพื้นบ้านพื้นเมือง”.

กรุงเทพฯ : เรือนแก้ว.

สัมภาษณ์บุคคล

พิชัย แก้วขาว วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี วันที่ 26 ตุลาคม

2555

วัฒนา จินดาพล โรงเรียนดีบุกพังงาวิทยายน อำเภอเมือง จังหวัดพังงา วันที่ 29

มิถุนายน 2555

อารณ อุกฤษณ์ สถาบันพลศึกษาจังหวัดกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ วันที่ 28

ตุลาคม 2555